

УДК 159.9:61

ЛОСЬ О. М.

ВПЛИВ ПОКАЗНИКА ЗАГАЛЬНОЇ ІНТЕРНАЛЬНОСТІ НА ЕМОЦІЙНУ ДИСГАРМОНІЙНІСТЬ У ГРУПАХ З РІЗНИМ СТАЖЕМ І УМОВАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Херсонський державний університет

У статті аналізується вплив показника загальної інтернальності на розвиток особистості у процесі професійної діяльності. Даний вплив оцінюється з урахуванням як стажевих періодів професійної діяльності, так і її умов.

Ключові слова: показникаи інтернальності та екстенальності, особливі та звичайні умови професійної діяльності.

The article analyzes the impact of general Internal rate on personal development in the professional activity. This impact is assessed taking into account both stazhevyh periods of professional activity and its environment.

Keywords: Internal pokaznykay and ekstenalnosti, special and ordinary conditions of professional activity.

Низка проблем, що гостро означилася в суспільстві, висуває перед психологічною наукою вимоги максимально ефективного використання її потенційних можливостей в усіх сферах соціального життя. Уся сучасна світова система психологічної науки орієнтована на загальнолюдські цінності, демократичні норми, за якими на першому плані постає особистість людини.

Умовами і водночас критеріями нормального особистісного розвитку, з психологічної точки зору, пропонується вважати: відношення до іншої людини як до самоцінності; творчий характер життєдіяльності; здатність до вільного самовиявлення; можливість самопроекування майбутнього; внутрішня відповідальність перед собою та іншими; прагнення до знаходження наскрізного загального сенсу свого життя [3].

Аналіз проблеми гармонії і дисгармонії розвитку особистості в загальному аспекті показує, “поняттям *дисгармонія* зазвичай позначають відсутність узгодженості, вияв диспропорцій, розбіжності, антагонізми, хаос, дезорганізованість, втрату рівноваги, деградацію, взаємну невідповідність речей і явищ або їхню невідповідність нормі, зразку, ритму” [3].

Спроби означення особистісних, а саме емоційних, дисгармоній між полюсами “нормальної” і “аномальної” особистості зазвичай натикаються на необхідність врахування співвідношення гармонійного і дисгармонійного розвитку, синхронного і асинхронного дозрівання психіки в онтогенезі, що вивчається як в загальнопсихологічному, так і в клініко-психологічному аспектах (Г.С.Костюк; А.Мілтс; Г.Бреслав, О.Донченко; Т.М.Титаренко; В.Орел, Т.Рончінська, Т.Форманюк)[1; 2; 3].

Серед особистісних факторів, які впливають на виникнення емоційних дисгармоній, виявлені такі показники схильності до стрес – реакції, як співвідношення екстернальності та інтернальності, що є основою для рівня відповідальності людини за своє життя, вибору стратегії подолання кризових ситуацій. У своїх роботах Н. Водоп'янова показує, що екстернальний «локус контролю» корелює з емоційним виснаженням та деперсоналізацією, використання пасивної стратегії уникнення – із розвитком різноманітних особистісних дисгармоній, емоційним виснаженням та редукцією особистісних досягнень [1].

Метою статті є розгляд питання про вплив таких особистісних особливостей як екстернальність та інтернальність на розвиток емоційної дисгармонійності, на прикладі професійної діяльності медичних сестер. При цьому даний вплив оцінюється з урахуванням як стажевих періодів професійної діяльності, як і її умов. Це дозволить наблизитися до розуміння проблеми динаміки взаємин між прогресивними та регресивними складовими впливу професії на особистість.

Основним статистичним методом, який використовувався у нашому дослідженні, був метод лінійного регресивного аналізу. Традиційна модель лінійного регресивного аналізу має на меті пошук показників, які позначаються як X (одного – у випадку простої регресії чи деяких – у випадку множинної регресії), і визначають значення окремої кількісної змінної, яка позначається як Y . Структура зв'язків із даною моделлю вважається лінійною. Іншими словами, шуканою є така форма залежності:

$$Y = B_0 + B_1X_1 + B_2X_2 + \dots + B_nX_n + U,$$

де U – так званий остаточний член, який фіксує ту частину інформації Y , яка не пояснюється іксами. Регресивний аналіз показує, по-перше, якість моделі, тобто ступінь того, наскільки дана сукупність іксів пояснює Y . Показник якості має назву коефіцієнту детермінації R^2 і показує, який процент інформації Y можна пояснити поведінкою іксів. По-друге, регресивний аналіз обчислює значення коефіцієнтів B_i , тобто визначає, з якою силою кожен з X_i впливає на Y [2].

Вплив того чи іншого особистісного параметру на емоційну дисгармонійність оцінювався за допомогою простої лінійної регресії. Регресійні рівняння будувалися для кожної з шістьох груп. Далі оцінювалось, наскільки сильно кожен психологічний показник сприяє розвитку емоційної дисгармонійності. Ми припустили, що цей вплив є різним за різних стажевих в професійних груп. Для порівняння регресійних рівнянь, побудованих для підвибірок,

використовувався метод, запропонований Р. Поттхоффом [4], який передбачає оцінку статистичної важливості відмінностей, як між константами так і між коефіцієнтами регресії.

Стосовно кожної шкальної незалежної змінної ми виконали порівняння між групами звичайних і особливих умов у межах стажевих груп (3 порівняння),

Розглядаючи всю вибірку цілком, слід відзначити, що згідно з простою лінійною регресивною моделлю показник загальної інтернальності справляв значний вплив на прояв емоційної дисгармонійності:

$$\text{Емоційна дисгармонійність (0,000)} = 7,840(0,000) - 0,491(0,000) * \text{Загальна інтернальність.}$$

(Тут після значень константи й коефіцієнта регресії наводяться величини їх р- рівнів значимості, а після назв залежної змінної – р- рівень значимості моделі).

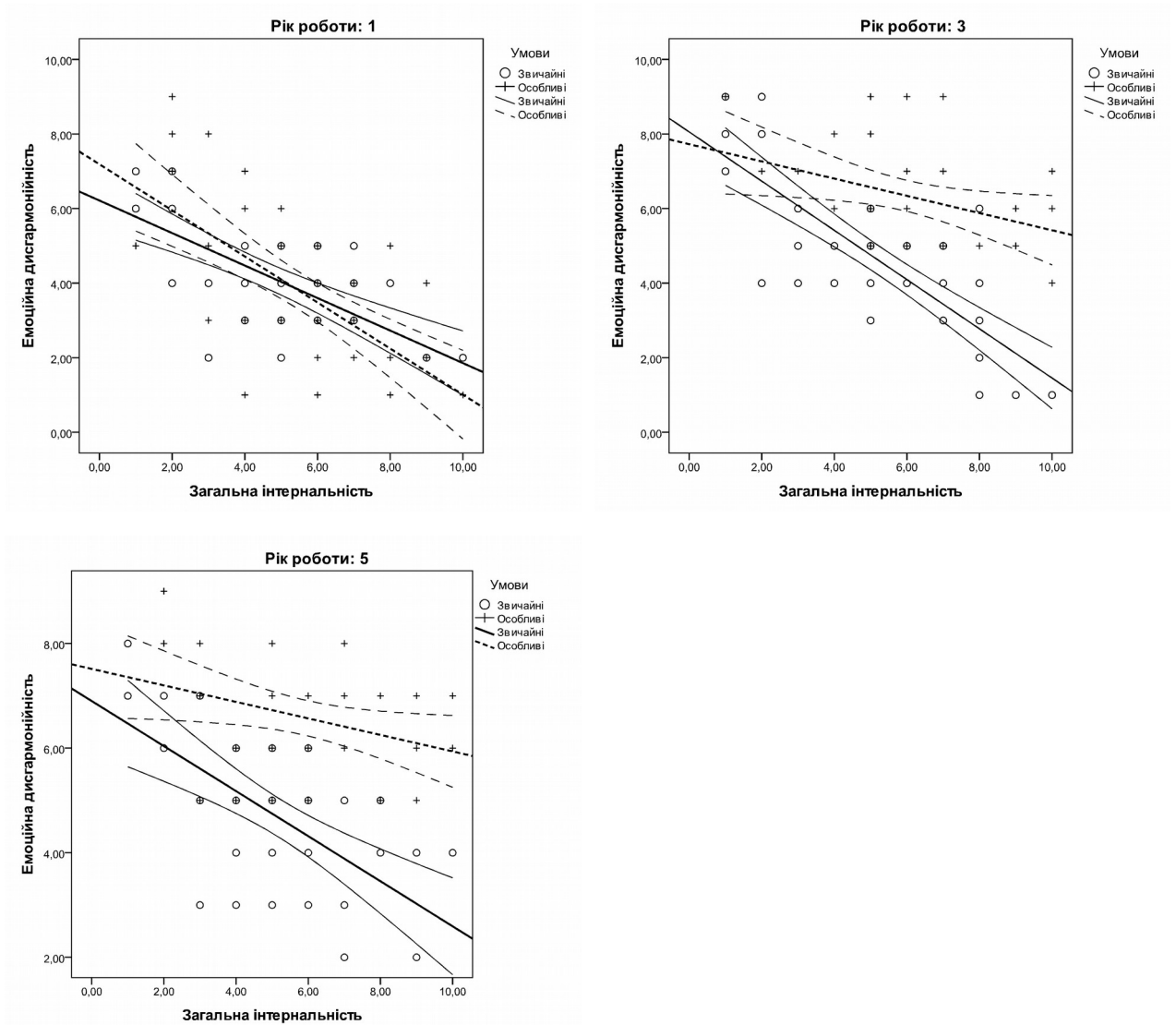
Тепер побудуємо регресивні рівняння для шести підвбірок і проаналізуємо різницю між ними спочатку всередині стажевих груп, а потім всередині професійних. Усі моделі є статистично значимими ($p < 0,05$). Порівняльний аналіз цих рівнянь у межах стажевих груп поданий у таблиці 1 і на малюнку 1.1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз регресійних рівнянь, що описують залежність емоційної дисгармонійності від загальної інтернальності (порівняння у межах стажевих груп).

Стаж	Групи порівнянь						Відмінність груп за B ₀		Відмінність груп за B ₁	
	Звичайні умови			Особливі умови			ΔB ₀	p	ΔB ₁	p
	B ₀	B ₁	R ²	B ₀	B ₁	R ²				
1 рік	6,218	-0,436	0,460	7,190	-0,618	0,403	-0,972	0,197	0,182	0,179
3 роки	8,059	-0,660	0,645	7,730	-0,231	0,119	0,329	0,676	-0,429	0,001

5 рік	6,903	-0,431	0,379	7,517	-0,158	0,110	-0,614	0,363	-0,273	0,018
-------	-------	--------	-------	-------	--------	-------	--------	-------	--------	-------

Мал. 1.1. Графіки регресивних рівнянь, які описують залежність емоційної дисгармонійності від загальної інтернальності (стажеві групи).

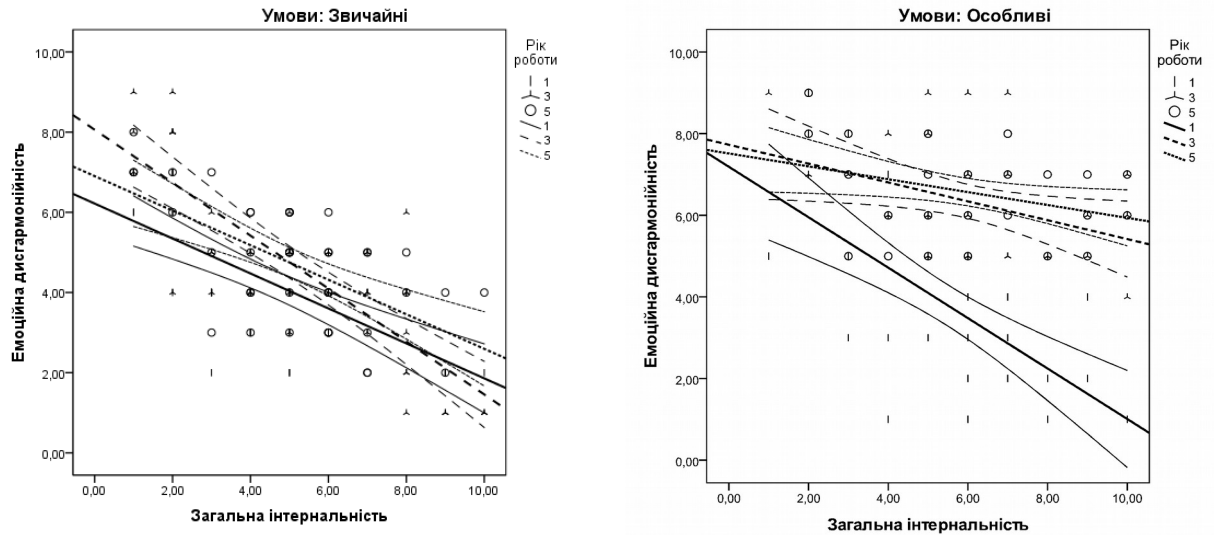
Якщо при входженні в професію (1 рік стажу) регресивні рівняння для медсестер, що працюють у звичайних і в особливих умовах можна вважати такими, що значно не відрізняються одне від одного, то на решті етапів проявляються істотні відмінності у коефіцієнтах регресії. Якщо в осіб із трирічним стажем вони важливі на встановленому рівні $\alpha < 0,01$, то для тих, хто відробив 5 років, вказані відмінності дещо нівелюються з огляду на більшу дисперсію залежної величини. Відзначені для всіх підвибірок

негативні значення коефіцієнтів регресії вказують на те, що з зростанням схильності вважати свої успіхи й невдачі наслідком власних зусиль, рівень проявів такої риси як емоційна дисгармонійність падає.

Таким чином, очевидним стає протективний вплив загальної інтернальності щодо розвитку професійних деформаційних процесів, пов'язаних із виникненням емоційних дисгармоній. Можемо констатувати, що у період від 3 до 5 років стажу роль загальної інтернальності як протективного фактору істотно слабшає у групі медсестер, які працюють в особливих умовах порівняно з їх колегами, які працюють в звичайних умовах.

Тенденції зміни взаємин між розглядуваними параметрами у межах професійних груп подані на малюнку 1.2. Усі проілюстровані регресивні рівняння були статистко важливими. У тих медсестер, які роблять у звичайних умовах, рівняння не відрізняються між собою ні за коефіцієнтом регресії, ні за константою. Відповідно, протективна роль інтернальності є практично однаковою в усіх стажевих групах. Разом із тим, в іншій професійній групі в осіб, що проробили три роки, абсолютна величина коефіцієнту регресії була значно нижчою, а це визначає більш «похилу» лінію регресії.

Таким чином, більш тривала професійна діяльність в особливих умовах сприяє тому, що емоційна дисгармонійність менш залежна від інтернальності. Відмінності між регресивними рівняннями, що характеризують 3 і 5 років стажу в даній професійній групі не є значимими. Отож, слабша залежність емоційної дисгармонійності від загальної інтернальності зберігається й у тих, хто проробив п'ять років у особливих умовах.

Мал. 1.2. Графіки регресивних рівнянь, що описують залежність емоційної дисгармонійності від загальної інтернальності (професійні групи).

Узагальнюючи результати подані у підрозділі, необхідно вказати на те, що найбільш сильного впливу серед особистісних особливостей медичних сестер на зниження в них емоційної дисгармонійності завдає здатність до інтерналізації й усвідомлення життєвих подій. При цьому в період від трьох до п'яти років стажу роль даної здатності як протективного фактору істотно слабне у групі медсестер, які працюють в особливих умовах порівняно з їх колегами.

Література:

1. Водопьянова Н. Е., Старченкова Е. С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. 2-е изд. – СПб., Питер, 2008. – 336 с.:ил. – (Серия «Практическая психология»).
2. Крыштановский А.О. Ограничения метода регрессионного анализа // Социология 4М. – 2000. - №12. – С.96 - 112
3. Титаренко Т.М . Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

4. Potthoff, R. F. (1966). *Statistical aspects of the problem of biases in psychological tests*. (Institute of Statistics Mimeo Series No. 479.) Chapel Hill: University of North Carolina, Department of Statistics. – 113p.